

2. Дьяконов Г. Психологічні особливості професійної мотивації майбутніх психологів: зб. наукових праць. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Вип. 106. Кіровоград, 2012. С. 39–48.

3. Низовець О. А. Розвиток комунікативної компетентності процесі професійної підготовки майбутніх психологів. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. праць. № 3 (5). К.: Університет «Україна», 2012. С. 246–254.

4. Оверченко А. І. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. 155 с.

5. Павелків Р., Безлюдна В., Осьмак Л. Психологічний аналіз комунікативних бар'єрів майбутніх психологів. Психологія: реальність і перспективи: зб. наукових праць. № 3. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2019. С. 97–103.

6. Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / Авт.-уклад. О. П. Сергєєнкова, В. В. Сиявський: за ред. Н. А. Побірченко. Київ: Наук. світ, 2007. 274 с.

7. Хомич Г. О. Основи психологічного консультування. Г. О. Хомич, Р. М. Ткач: навч. посіб. К.: МАУП, 2004. 151 с.

Калашник Вікторія Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Марков Михайло Миколайович

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ НА ПРИКЛАДІ «ЗЕЛЕНОЇ КІМНАТИ»

Законодавство України передбачає особливі умови для допиту малолітніх або неповнолітніх осіб у зв'язку з їх емоційною нестійкістю та фізичною слабкістю. Це висвітлено в статті 226 Кримінального процесуального кодексу, а саме, що

допит такої особи обов'язково проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря [3]. Також особливість полягає у тривалості проведення, адже допит не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а в цілому – понад дві години на день, що має значну розбіжність із загальним правилом для проведення допиту повнолітніх осіб. Це зумовлено тим, що неповнолітні стають учасниками кримінального провадження, вони переживають напруження, тривогу, страх, почуття вини та сорому і, як правило, не розуміють мету провадження, не знають юридичних термінів і своїх прав у провадженні, їх лякає незнайома ситуація та люди. Отже, така їх особливість сприяє нестандартному відношенню до них під час розслідування [2, с. 68].

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, потерпілої від злочину або такої, яка скоїла кримінальне правопорушення, має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуває захист і комфорт [1, с. 175]. Таким місцем може бути спеціально обладнана кімната, яка має власну назву – «зелена кімната». Основною метою проведення допиту у такій кімнаті є зменшення повторної травми дитини у процесі опитування, як завдяки спеціальним методикам та комфортній атмосфері, так і завдяки технічному оснащенню, що дозволяє вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для проведення досудового розслідування без проведення повторних допитів. Окрім цього, це унікальна можливість прослідкувати за мімікою, інтонацією дитини під час її допиту, що є важливим при оцінці свідчень дитини [1, с. 177]. Однак, допитувана особа не знає, що розмова з нею автоматично записується, бо в кімнаті вмонтовані мікрофони та приховані відеокамери, але важливо розуміти, що допит із застосуванням відеозапису можливий тільки зі згоди цієї особи.

Особливо актуальним є проведення допиту дитини у «зеленій кімнаті» у справах, щодо сексуального насильства та експлуатації, а також у справах щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії [1, с. 179]. Особа може навіть не усвідомлювати діяння, які відбулися з нею чи навколо неї, але показати це через свої рухи чи взаємодію з предметами. Спостерігаючи за тим, як дитина грає з іграшками, можна зробити висновок, що, наприклад, дитина зазнала сексуального насильства, адже дитина за допомогою іграшок може імітувати

статевий акт не розуміючи в силу свого віку і розвитку, що це таке, а просто відтворює те, що вона систематично бачила. Для дитини такий допит є найменш травматичним, оскільки він відбувається у комфортній та дружній атмосфері, оточення не нагадує про пережиті негативні відчуття. Дитина повністю зосереджена на допиті, навіть якщо сам допит є грою (у випадку допиту досить маленьких дітей) [4, с. 307]. «Зелена кімната» нагадує звичайну гральну дитячу кімнату в якій є іграшки, фарби, олівці, книжки, також м'які меблі та різноманітні рослини. Як правило, допит у «зеленій кімнаті» проводить психолог, який має спеціальні знання у даній сфері та знає психологію дитини відповідного віку. Психолога знайомлять з тим переліком питань, який цікавить слідство та в свою чергу з метою з'ясування певних обставин справи він може запропонувати дитині пройти опитування, тести, відтворити події за допомогою анонімних ляльок чи малюнків. У самій кімнаті знаходиться дитина та психолог, а всі інші учасники процесу знаходяться в іншій (технічній) кімнаті та спостерігають за процесом допиту через камеру спостереження та/або венеціанське скло, яке надає можливість бачити все, що відбувається в основній кімнаті, проте для дитини це виглядає як звичайне дзеркало [5, с. 88]. Тому дитина не буде напружена та схвилювана, вона буде спокійно сприймати обстановку. Ефективнішим є допит із залученням саме психолога, оскільки він може скласти висновок в якому стані перебувала особа на момент вчинення правопорушення, на скільки вона перейняла всі події, на скільки вона травмована, як це вплинуло на її психічне здоров'я, в якому стані дитина перебуває зараз та зможе допомогти їй у вирішенні внутрішніх переживань, проблем та конфліктів, адже дитина піддається впливу набагато швидше та не може себе захистити від негативних зовнішніх факторів.

З метою захисту дитячої підсвідомості та психіки від обставин кримінального провадження застосовуються найм'якші методи роботи. Тому хочу зазначити, щоб досягти успішного результату під час проведення допиту малолітніх або неповнолітніх осіб тактика повинна бути побудована на основі індивідуального підходу до кожного з урахуванням особливостей віку, характеру, ситуації в сім'ї, виховання та іншого. На сьогодні в Україні функціонують чотири «зелені кімнати», які обладнані відповідно до стандартів (2 у місті Києві, та по одній у Харкові і Одесі). На жаль, на практиці дані

«зелені кімнати» не використовують в повному обсязі, адже не вбачають їх ефективності. Однак, існують такі випадки коли дитина є ключовим свідком і не можна обійтись без її допиту, то саме такий підхід є ефективним та лояльним, адже особа може відчувати себе в безпеці і своїми показами внести ясність в справу без порушення та травмування її психічного здоров'я та підсвідомості.

Список використаних джерел

1. Мальована Т. І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 3. С. 174–184.

2. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх : наук.-практ. посіб. / [Ю. Г. Севрук та ін.] ; за ред. Ю. Г. Севрука, А. В. Столітнього. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2018. 171 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI ; в ред. від 16 січ. 2020 р. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Мальована Т. І. Склад та роль осіб, які беруть участь під час допиту дитини у кримінальному провадженні. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 307–311.

5. Мішук І. В. Ювенальна юстиція як метод правового захисту неповнолітніх правопорушників у зарубіжних країнах (на прикладі США, Франції, Німеччини, Швеції). *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 88–92.

Косяк Наталія Вікторівна,

аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК ЗАСАДА НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Для з'ясування сутності конституційної засади обов'язковості судового рішення, доцільно чітко визначитись із категоріальним апаратом, що міститься в Конституції України від 28 червня 1996 року. Так, Конституція України встановлює, що: правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (ст. 124); судові рішення ухвалюються іменем України і є обов'язковими до виконання (ст. 129¹). Термін «судові рішення»